

Προπαρασκ. παρατ. περί τῆς προόδ. τοῦ φιλοσ. Λόγου. 27

καὶ τελευταίου ἀποδιώκονται ἐπιμελῶς αἱ ἄτοποι προϋπα-
θέσεις, καὶ τὰ ἐκ τούτων γεννώμενα σφάλματα.

§. 70. Ἡ εἰς τὴν φαινομένην ταύτην κυκλοφορίαν
καὶ παῦσιν γινομένη πρόοδος προέρχεται μόνον ἀπ' ἀληθι-
νὴν ἀγάπην τῆς φιλοσοφικῆς εἰδήσεως· αὕτη δὲ διατηρεῖ-
ται καὶ αὐξεται δι' ἀπορίας καὶ λογομαχίας, διὰ τῆς πάλης
τοῦ δογματισμοῦ πρὸς τὸν Πυρρῶνισμόν, καὶ διὰ τῆς κλί-
σεως πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἢ τὰ νεώτερα, καὶ τοῦ τούτων πά-
λιν ἀμοιβαίου ἀγῶνος.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Θρησκευτικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι Ἀνα-
τολικῶν τινῶν ἔθνῶν, καὶ ἡ πρώτη τῶν
Ἑλλήνων καλλιέργεια κατ' ἐπιτομήν.

§. 71.

Ἐπειδὴ τῶν Ἑλλήνων ἡ καλλιέργεια κατάγεται ἐν μέρει
ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, καὶ πρὶν ἐξυπνίσῃ τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῶν
καὶ φιλοσοφικὸν πνεῦμα, προπαραενέπεσαν πολλαὶ ἀναπτύ-
ξεως βαθμίδες· διὰ τοῦτο δὲν εἶναι παντάπασιν ἀχρηστος
μικρὰ ζωγραφία τῶν θρησκευτικῶν καὶ φιλοσοφικῶν θεωριῶν
ἐκείνων τῶν ἔθνῶν, διὰ νὰ τὰ προσοικειωθῶμεν μὲ τὴν ἔναρ-
ξιν τοῦ φιλοσοφεῖν, καὶ διὰ νὰ ἐμπορέσωμεν νὰ ἐκτιμήσω-
μεν ἐν γένει τουλάχιστον Ποίαν ῥοπὴν ἔκαμαν ἐκεῖνοι εἰς
τὴν μάρρωσιν τοῦ πνεύματος κατὰ τὴν ὕλην τῆς ἐπιστήμης.

Αιγύπτιοι, Φοίνικες, Χαλδαῖοι, Πέρσαι, Ἰνδοὶ εἶναι τὰ κυριώτατα ἔθνη, μὲ τὰ ὅποια ἔλαβαν σχέσιν οἱ Ἕλληνες.

§. 72.

Αἰγύπτιοι.

Οἱ Αἰγύπτιοι ὑπῆρξαν ἔθνος ἐπίσημον καὶ διὰ τὸ ὕψος ἀπάσης των καλλιέργειας, καὶ διὰ τὸν ἰδιαίτατον χαρακτήρα ἀπάσης διαταγῆς των. Οἱ ἱερεῖς των ἦσαν ἐξουσιασαὶ πάσης παιδείας, καὶ ἱερογλυφικοῦ τινος τρόπου τοῦ γράφειν· ἀλλὰ Πουῦ ἔσεκεν ἡ μουσικῆ των σοφία, δὲν δυνάμεθα νὰ διορίσωμεν ἀσφαλῶς δι' ἄλλειψιν ὑπομνημάτων, τὰ ὅποια δὲν σὺζονται εἰς τὰς ἡμέρας μας· ἴσως εἰς τοῦ λαοῦ τὴν θρησκείαν, ἣτις ἐπρόσαζε τὴν λατρείαν τῶν ἀσέρων καὶ τινων ζώων, τὰ ὅποια ἦσαν σύμβολά των καὶ εἰς τὴν πίσιν τῆς μετεκφυχώσεως. Ἡ φυσικὴ τῆς χώρας των ποιότης φαίνεται, ὅτι ἔκαμε κυριωτέραν ἐπιστήμην τῶν Ἱερέων τὴν Γεωμετρίαν καὶ Ἀστρονομίαν, μὲ τὰς ὁποίας συνεδέθη ἡ Ἀστρολογία καὶ ἡ ἄλλη δεισιδαιμονία, εἰς τὴν ὁποίαν γενικῶς ἔκλιναν οἱ Αἰγύπτιοι. Πόσον δὲ ἐπρωχώρησαν εἰς αὐτὰς καὶ εἰς ἄλλους κλάδους τῶν ἐπιστημῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν ἀσφαλῶς· ἀλλὰ πολὺ ὑψηλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνέβῃ ἡ ἐπιστήμη των. Μετὰ ταῦτα δὲ, ὅταν ἐθεμελιώθη τὸ Ἑλληνικοαἰγυπτιακὸν βασίλειον, ἀνεμίχθησαν Ἑλληνικὴ καὶ Αἰγυπτιακὴ καλλιέργεια, διὰ τῆς ὁποίας εὐκολύνετο ἡ ἐξήγησις τῆς ἐντοπίου παλαιᾶς καλλιέργειας καὶ ἐπιστήμης των.

§. 73.

Φοίνικες.

Οἱ Φοίνικες ὡς ἐμπορικὸν ἔθνος ὑπῆρξαν ὁ ὀχρετός,

Θρησκευτ. καὶ φιλοσοφ. θεωρ. Ἀνατολικ. ἔθνων. 29

διὰ τοῦ ὁποίου ἐξηπλώθησαν μακρὰν γνώσεις, τέχναι, ἐφευρήματα. Διὰ τὸ ἐμπορικόν των πνεῦμα (Πλάτ. Πολιτ. Δ'. Σελ. 359) δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἐπίσημος ἢ ἐπιστημονικὴ σπουδὴ των παρεκτὸς τοῦ κύκλου τῆς ναυτικῆς τέχνης. Τοῦ Σαρχενιάθωνος καὶ τοῦ Μόσχου ἡ ἱστορία καὶ τὸ φιλοσόφημα ὑπόκεινται εἰς μεγάλην ἀμφιβολίαν.

§. 74.

Χ α λ δ α ῖ ο ι.

Οἱ Χαλδαῖοι ἦσαν ἑκδοτοὶ εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἄσρων, τὴν Ἀσρολογίαν διὰ τὴν τοποθεσίαν τῆς χώρας των· διὰ τοῦτο καὶ μετὰ Χριστὸν ἀνεφάνη πάλιν ἡ Ἀσρολατρεία μετὸ ὄνομα Σαβεϊσμός. Τὸ γραμματισμένον τάγμα, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο κατ' ἐξοχὴν Χαλδαῖοι, κατεγίνετο εἰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις καὶ ἄσρολογικὰς προρρήσεις. Μετὰ ταῦτα οἱ Μάγοι ἐταπεινώσαν τὴν ἀξίαν τῶν Χαλδαίων. Τοῦ Βερόνου ἡ κοσμογονία ὑπεμφαίνει ξένην τινὰ ἀρχὴν, καθὼς καὶ τὸ προφανῶς νόθον Χαλδαϊκὸν χρηστήριον.

§. 75.

Π έ ρ σ α ι.

Ἡ θρησκεία τῶν Περσῶν ἦτο ἀπλευσάτη λατρεία τῶν ἄσρων, μάλιστα δὲ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως· οἱ ἱερεῖς των ὠνομάζοντο Μάγοι. Ζωροάστρης, Μῆδος τὸ γένος, ἐξήγησε τὴν Μηδικὴν θρησκείαν, ἣτις πιθανῶς δὲν ἦτο παρὰ τὴν Περσικὴν διάφορος. Ἄυτη διετηρήθη ἕως τὴν σήμερον ἀπὸ τοῦς ἐν τῇ Ἰνδία Πέρσας, οἵτινες ἀπεδιώχθησαν ἀπὸ τὴν Περσίαν ὑπὸ τοῦ Μωαμεθανι-

σμοῦ, καὶ, κατὰ τὴν παράδοσίν των, διετηρήθησαν ὁμοῦ καὶ αἱ ἱεραὶ βίβλοι τοῦ Ζωροάστρου. Ὁ Ζωροάστρης ἀπεδέχθη δύο ἀρχαίς τῶν πραγμάτων Ὁρμουζίδην καὶ Ἀριμάνην. Ὁρμουζίδης τὸ καθαρώτατον καὶ ἄπειρον φῶς, τὸ σοφώτατον καὶ τελειώτατον, ὁ παντὸς ἀγαθοῦ δημιουργός· Ἀντίθετος τούτου ἦτο ὁ Ἀριμάνης, ἡ ἀρχὴ τοῦ σκότους, καὶ πάσης κακίας δημιουργός· τὰ βιβλία τοῦ Ζωροάστρου περιέχουν διάφορα ἀναπλάσματα περὶ τῶν δύο τούτων ἀρχῶν, περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὁρμουζίδου, τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τὸν Ἀριμάνην, περὶ τῆς καθολικῆς κυριότητός του· περὶ τῶν κακῶν καὶ ἀγαθῶν πνευμάτων, διακρινομένων εἰς δύο γένη, ἄρρεν καὶ θῆλυ· περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, αἵτινες πρὶν συναρθῶσι μὲ τὸ σῶμα, ἐκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Ὁρμουζίδου· ὑπηρετοῦν δὲ οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον ἢ τὸν Ὁρμουζίδην ἢ τὸν Ἀριμάνην· καὶ μετὰ θάνατον ἀπέροχονται ἢ εἰς τὰς οἰκίας τῶν μακαρίων ἢ εἰς τὸν ἄδην. Τὰ μαθήματα ταῦτα τοῦ Ζωροάστρου ἐξηπλώθησαν περαιτέρω, καὶ ἐπλουτίσθησαν διὰ τῆς συνδρομῆς τῆς δαιμονολογίας καὶ μαγίας.

§. 76.

Ἰ ν δ ο ἰ.

Οἱ Ἰνδοί, ἔθνος παλαιόν, τόχιστα ἀνεφάνησαν ἐπίσημοι διὰ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν καὶ πολιτισμοῦ· ἀλλ' ἡ ἀρχαία των ἰσορία συγκαλύπτεται εἰσέτι μὲ παχυλὸν σκότος, καὶ ἐναφανίζεται εἰς τερατώδεις μύθους καὶ χρονολογίας. Ἀκόμη εἶναι ἀνεπίλυτον τὸ ζήτημα, ὅν ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ προκοπή του εἶναι ἰδίᾳ τοῦ ἔθνους, ἢ κατάγεται ἀπὸ ξένην ἀρχήν, καὶ ἂν δὲν ἐδανείσθη ἀπ' ἄλλα ἔθνη ἰδέας ἀ-

μέτῳς ἢ ἐμμέσῳς, καὶ τὰς συνεξέφανε μὲ τὰς ἰδιοκτῆτους του· ζητεῖται προσέτι, εἰ ἀπὸ τὰς ἱεράς των βίβλους ἀρχαιότεραι εἶναι αἱ Σχατῆρ, αἱ ὁποῖαι περιέχουν καθαρωτέρας ἐννοίας, ἢ αἱ Βέδαμοι, αἵ τινες γέμουσιν ἀπὸ παχυλῆν φαντασίαν καὶ δεισιδαιμονίαν.

Ἀπὸ τὰς τέσσαρας κλάσεις, εἰς τὰς ὁποίας διαιρεῖται ὁ λαὸς των, πρώτη εἶναι ἡ τῶν ἱερέων καὶ Βραχμάνων, ἣ τις διαιρεῖται εἰς πολλὰς αἱρέσεις, καὶ ἔπαθε πολλὰς μεταβολάς. Διὰ βιαίας ἐξωθήσεως τινῶν ἐξ αὐτῶν ἐξηπλιώθησαν αἱ θρησκευτικαῖ των ἰδέαι εἰς τὰς συνορευούσας γῆρας, Σιάμ, Ιῖναν, Ταρταρίαν.

Τὸ ἀντικείμενον τῆς Ἰνδικῆς θρησκείας εἶναι Βράχμα (ἤγουν τὸ μέγα), τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ κατανοηθῆ. Καθὸ μὲν δημιουργὸς ὀνομάζεται Βράχμα· καθὸ δὲ συντηρητικὴ δύναμις, Βίσχνυ· καθὸ δὲ ἀφανιστῆς καὶ μεταμορφωτῆς τῶν εἰδῶν, Σίβα. Αἱ ἀναρίθμητοι τοῦ Βίσχνυ μεταμορφώσεις εἰς ἄνθρωπον εἶναι αἱ κυριώτεραι ὑποθέσεις τῶν ἱερῶν βιβλίων των.

Ἐυοίσκονται δὲ καὶ εἰς τὰ ἱερά των βιβλία καὶ μεταξὺ τῶν Βραχμάνων περὶ Θεοῦ καὶ Κόσμου καὶ Ψυχῆς διαφορώταται δόξαι, ἡ πραγματικὴ, ἡ ἐννοηματικὴ, ἡ τῆς ὕλης, ἡ τοῦ πνεύματος· καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ταυτότητος ἀπόλυτον σύστημα ἀναφέρεται εἰς τὸ Οὐπνεκχάτ. Τὰ φιλοσοφήματα ταῦτα φαίνονται ἐνταῦθα ὡς ἀποκαλίψεις ἢ διδασκαλίαι πεφωτισμένων ἀνδρῶν μὲ τὸν ἱματισμὸν τῆς διηγήσεως ἢ ποιήσεως, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐπικρατεῖ νοῦς ὑξὺς καὶ διαδατικὸς, ἀλλὰ μὲ ἐνέργειαν πλέον κατὰ πρόοδον παρὰ κατ' ὀνόδον (α). Ἐπισημονικὸν κυρίως καὶ συστηματικὸν πνεῦμα

(α) Βλέπε τῆς ἑμετέρας Λογικῆς ΤΓΙΑ', ὁ Μεταφ.

ἐλλείπει. Φιλοσοφικαὶ ποιήσεις περὶ τῆς τοῦ Κόσμου ἐκ Θεοῦ κατ' ἐκπήγασιν γενέσεως· περὶ τῶν ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι καὶ αὐταὶ εἶναι ὡσαύτως ἀπόμοιραι καὶ ἀπόρροιαὶ τῶν Θεῶν· ἡ προὑπαρξίς των καὶ ἡ εἰς τὰ σώματα ἔγκλεισίς των κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἠθικοῦ χαρακτήρος των· αἱ ἠθικαί των παραγγελίαι φέρουσι τὴν εἰκόνα εὐγενεῖας καὶ χρηστῆς καρδίας· μέρος ὅμως αὐτῶν ἐπισηρίζεται ἐπὶ τῆς εἰς τὴν μετεμψύχωσιν πίσεώς των. Εἰς τὴν Βουδδοϊαν θρησκείαν, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν οἱ Σχισμάνοι, καὶ Ταλαπαῖνοι καὶ Βόγκιοι τίθεται ἡ ὑπέρη εὐδαιμονία τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐντελῆ ἀδιαφορίαν καὶ ἀνοχίαν.

§. 77.

Τ ι β ε τ ά ν ο ι.

Οἱ Τιβετιῶνοι εἰς τὰ θρησκευτικὰ των σχεδὸν εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Ἰνδοὺς.

§. 78.

Κ ι ν έ ζ ο ι.

Ἡ θρησκεία τῶν Κινέζων εἶναι λατρεία τοῦ Ὀυρανοῦ, τῶν ἀσέρων, καὶ τῶν προσωπικῶς παρισανομένων δυνάμεων τῆς φύσεως, ἀναμιγμένη μὲ δεισιδαιμονικὰς ἐννοίας περὶ Ἀστρολογίας, Δαιμόνων, Μαρίας. Λαοκίων καὶ Φόος συνύφραναν μετ' αὐτῆς φιλοσοφήματα τινα, χωρὶς νὰ τὴν ἀναμορφώσωσιν εἰς ἐπιστήμην· ὁ Κομφύκιος συνήθροισε τὰς παραδόσεις καὶ τῶν δύο, ἐδέκτευσεν τοὺς νόμους, καὶ ἔδωκεν ὁγαθὰς τῆς ἠθικῆς παραγγελίας. Πολλὰὶ ἰδέαι ἤλθαν ἀπὸ τὰς Ἰνδίας εἰς τὴν Κίαν· ἡ ἐπισημονικὴ ὅμως τελείωσίς των ἀκόμη δὲν προήχθη περαιτέρω.

Πρώτη τῶν Ἑλλήνων καλλιέργεια.

Ἡ Ἑλλάς διὰ ξένων ἀνδρῶν ἐλθόντων εἰς αὐτὴν ἐξήχθη κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὴν ὠμότητα, καὶ ἐνεβιβάσθη εἰς τὴν καλλιέργειαν. Ἀποικοὶ ἐξ Αἰγύπτου καὶ Φοινίκης καὶ Φρυγίας ἔφεραν μεθ' ἑαυτῶν εὐρήματα, τέχναι, οἶον Γεωργίαν, Μουσικὴν, θρησκευτικὰς ᾠδὰς, ποιήματα καὶ μυθῆρια. Καὶ ὅτε μὲν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἰδέαι τινὲς καὶ θεωρίαι ἐφέρθησαν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι ἀμφισβολίας ἀπάσης ἐκτός· ζητεῖται δὲ, Πῶς εἶναι τὰ ξένα, Πῶς ἔγειναν οἰκεία, καὶ Πῶς κατεσάθησαν δρασικόν τι μορφώσεως μέσον. Εἶναι ἔμως βέβαιον, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος μὲ τὸ πνεῦμα καὶ μὲ τὸν χαρακτήρα του ἀπέκτηθεν ὄχι μόνου εἶσαν του τινὰ δεκτικότητα μορφώσεως, ἀλλὰ καὶ ὑψηλὸν τινα βαθμὸν ψυχικῆς δυνάμεως· καὶ διὰ τοῦτο τὰ ξένα ἐπινοήματα καὶ αἱ ἰδέαι ἔλαβαν εὐθὺς εἰκόνα καὶ χαρακτήρα ἰδίου· καὶ καμμία δύναμις δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, καὶ τῆς τελειοποιήσεως τῶν ἔργων των.

Ἡ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων, μ' ὅλον τὸν αἰσθητικόν της χαρακτήρα, καὶ τὸ πλῆθος τῶν μύθων της, τῶν ὁποίων ἡ σημασία ἦτο ἀπροσδιόριστος, περιεῖχεν ὕλην καὶ διερεθίσματα εἰς ἐξετάσεις. Οἱ ποιηταὶ ἀνέλαβαν ταύτην τὴν ὕλην, καὶ τὴν ἐξεργάσθησαν μὲ δαιμόνιον τέχνην· ἀπὸ τοὺς ποιητὰς ἐκδήκεν ἀμέσως ἡ αἰσθητικὴ καλλιέργεια τοῦ πνεύματος, ἣτις ἔγεινε προπαίδεια τῆς ἐπιστημονικῆς· ἐδοξάσθησαν δὲ ἰδιαίτατα Ὀρφεὺς μὲν διὰ τῶν θρησκευτικῶν ὕμνων, καὶ τῶν κοσμογονικῶν φαντασιῶν, καὶ τῆς εἰσαγω-

γῆς τῶν μυσηρίων, καί τινων ἠθικῶν παραγγελμάτων του· Μουσαῖος δὲ, διὰ τῆς ποιητικῆς ζωγραφίας τοῦ "Ἄδου·" Ὀμηρος δὲ, διὰ τῶν ἔθικῶν ἐπῶν του, τὰ ὅποια ἐζωγράφησαν περὶ τὸν παλαιὸν ἑλληνικὸν βίον, καὶ πολλὰς μυθικὰς διηγήσεις. Ἡσιόδος δὲ, διὰ μίξεως μύθων τινῶν τῶν Θεῶν τῶν, καί τινων νεωτέρων ἠθικῶν ἰδεῶν. Ἄλλὰ καὶ οἱ Λυρικοὶ καὶ Γνωμικοὶ ποιηταί, καὶ οἱ Μυθοποιοὶ ἀνήκουσιν εἰς τοῦτον τὸν κύκλον.

§. 80 Εἰς τὴν νομοθεσίαν τῶν Ἑλλήνων ἐναφαίνεται ὑψηλὴ τις αἴσθησις τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος, βαθὺ βλέμμα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, καὶ πολιτικὴ φρόνησις. Τὰ ἀποφθέγματα τῶν ἑπτὰ σοφῶν περιέχουν μὲν βραχείας καὶ ἰσχυρὰς γνώμας τῆς περὶ τοῦ βίου φρενύσεως, ἀποδεικνύουσιν ὅμως πρόοδον εἰς τὴν καλλιέργειαν, καὶ δρόμον τινα τοῦ λόγου, ὅς τις μόνον φορὰν ἄλλην ἐχρειάζετο νὰ λάβῃ, διὰ νὰ καταυτίσῃ εἰς ἀσχολίας ἐπισημονικῶν ἀντικειμένων.

ΊΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΡΟΣ.

ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.

Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία.

Ἀπὸ Θάλητος ἕως Πρόκλου καὶ Δαμασκίου.
(600 ἔτη πρὸ Χριστοῦ ἕως 500 ἔτη ἀπὸ
Χριστοῦ.)

Ἐλευθέρᾳ σπουδῇ τοῦ Λόγου διὰ τὴν ἐξ ἀρχῶν γνῶσιν
χωρὶς ἐναργῆ συνείδησιν τῶν ὀδηγῶν θέσεων.

§. 81.

Οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἐδέχθησαν ἀπὸ ξένα ἔθνη τὰ πρῶ-
τα τῆς παιδείας σπέρματα, ἔγειναν ἐπίσημοι καὶ θαυμαστοὶ
εἰς τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὴν εἰς ποίησιν καὶ τέχνας καὶ ἐ-
πισημὰς αἰσθητικὴν κρίσιν των. Ἡ τοποθεσία τῆς χώρας
των, ἡ πολιτικὴ διοίκησις, ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐλευθερο-
φροσύνη των συνέτρεχαν καὶ ἐπετάχυναν τὴν τελειότεραν
τοῦ πνεύματός των μόρφωσιν. Ἦκμασαν λοιπὸν αὐτοὶ πρῶ-
τοι εἰς τὸ φιλοσοφεῖν, καὶ διετήρησαν τὴν τῆς φιλοσοφίας
ἀγάπην των καὶ μετὰ τοὺς χρόνους τῆς πολιτικῆς των ἐ-
λευθερίας.

§. 82. Ἄφ' οὗ δὲ ἐξύπνισε τὸ φιλοσοφικὸν πνεῦμα, ἐπροσπάθει πάντοτε νὰ ἐκτείνῃ τὴν ἐπικράτειάν του· ἐνηγκαλίσθη τὰ ἀξιολογώτατα ἀντικείμενα τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων· ἐξυψώθη εἰς μεθοδικήν τινα καὶ συστηματικὴν ἐξέτασιν· ἐδοκίμασεν ὅλας τὰς εἰς ἐπιστήμην φερούσας ὁδοὺς· καὶ μ' ὅλας τὰς ἐπιστημονικὰς σπουδὰς του, σπανιάκις ἀπέβαλε τὴν εἰς τὸν πραγματικὸν βίου ἐφαρμογὴν του. Οἱ Ἕλληνας, καὶ μὲ τὸ ἐξεταστικὸν πνεῦμα καὶ μὲ τὰ τούτου ἀποτελέσματα, καὶ μὲ τὴν ὕλην καὶ μὲ τὸ εἶδος τῶν φιλοσοφικῶν ἐρευνῶν των, καὶ μὲ τὸν εἰς αὐτοὺς βασιλεύοντα ἀνθρωπισμὸν, καὶ μὲ ἑρμηνείαν συμγωνοῦσαν μὲ ὅσα ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐνταυτῷ, καὶ ἡ αἰσθητικὴ κρίσις, ἀποκατεσάθησαν παραδείγματα καὶ διδάσκαλοι ὅλων τῶν ἐφεξῆς χρόνων.

§. 83. Τὸ φιλοσοφικὸν τῶν Ἑλλήνων πνεῦμα δὲν ἀπέκτησε διὰ μιᾶς ταύτην τὴν τελειότητα. Ἐρχησεν ἀπὸ κομμάτια θεωρίας περὶ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Ἡ διὰ τούτου τοῦ μέσου ἀποκτηθεῖσα δεξιότης, ἡ ἀσυμφωνία τῶν ἀποτελεσμάτων, τὸ ἠθικὸν αἰσθημα, ἢ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀναγκάζουσα χρεια καταλήψεως καὶ ἀλληλουχίας, ἐπανέφεραν τὴν ἀποπληνημένην θεωρίαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, τὴν πηγὴν ἀπάσης ἀληθείας. Τὸ φιλοσοφεῖν ἐγένετο περιεκτικώτερον, μεθοδικώτερον, συστηματικώτερον. Ἡ δὲ ἀσυμφωνία τῶν συστημάτων, τὸ ὄξύ τῆς ἀμφιβολίας πνεῦμα, ἢ διὰ τῆς πολυμαθείας ἐξασθένεισις τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος, ἀπέσπασαν πάλιν τὸ βλέμμα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος ἐξ ἑαυτοῦ· καὶ διὰ τῆς μὲ τὸ Ἀσιατικὸν συζεύξεως τ' ἔλαμαν νὰ ζητῇ τὴν βεβαιότητα ἐκτὸς ἑαυτοῦ· καὶ ἔπεσε λοιπὸν εἰς σύγκρισιν καὶ φουνητισμὸν, ὅς τις μ'

ὅλου τοῦτο δὲν ἠδυνήθη ὑ' ἀπαρηγή τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα.

§. 84. Ἡ Ἱστορία λοιπὸν τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας περιλαμβάνει τρεῖς περιόδους, αἱ ὁποῖαι συμφωνοῦν μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς παιδικῆς ἡλικίας, καὶ τὴν ἀκμὴν τῆς ἀνδρικῆς, καὶ μὲ τῆς προσφυτικῆς τὸν παρακμάζοντα χρόνον. Πρώτη Περίοδος. Ἰσχυρὰ, πλὴν ἀσυνάρτητος καὶ μονομερῆς θεωρία ἀπὸ Θαλήτος ἕως Σωκράτους, 600 ἔτη π. χ. ἕως 400 ἔτη π. χ. Δευτέρα περίοδος. παντομερές συστηματικὸν, δογματοσκεπτικὸν πνεῦμα ἀπὸ Σωκράτους ἕως τῆς ἐνώσεως τῆς Στοᾶς μὲ τὴν Ἀκαδημίαν, 400 ἔτη π. χ. ἕως 60. π. χ. Τρίτη Περίοδος. Ἐξάπλωσις τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας διὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ῥωμαίων, καὶ πτώσις αὐτῆς· φιλοσοφικὴ πολυμάθεια χωρὶς τὸ πνεῦμα τῆς φιλοσοφίας. Ἡ σκέψις ἀναλαμβάνει πάλιν τελείαν μορφήν, ἀλλ' ἐξωθεῖται πάραυτα διὰ ποιητικῆς καὶ φαντασιώδους θεωρίας καὶ διὰ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ μὲ τὸ Ἀσιανὸν πνεῦμα. Μετάβασις τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν Χριστιανισμὸν. Ἀπὸ Αἰνησιδήμου ἕως Δαμασκίου, 60 ἔτη π. χ. ἕως 500 π. χ.

§. 85.

Πηγαι τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας.

Αἱ πηγαὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας εἶναι ἄλλαι μὲν ἄμεσοι ἄλλαι δὲ, ἔμμεσοι· ἐκεῖνα μὲν εἶναι τῶν φιλοσόφων αὐτῶν τὰ συγγράμματα, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ μὲν διεσώθησαν εἰς ἡμᾶς τέλεια, πολλὰ δὲ εἰς τεμάχια, εἰς τῶν ὁποίων τὴν σύναξιν καὶ διάταξιν καὶ ἐξήγησιν παντοδαπῶς ἠνασχολήθησαν οἱ γραμματισμένοι· αἱ δὲ ἔμμεσοι εὐρίσκου-

ται εἰς τὰς περὶ τῶν βίων καὶ τῶν φρονημάτων καὶ τῶν πράξεων τῶν φιλοσόφων εἰδήσεις καὶ κρίσεις, αἱ ὅποιοι ἀπαντῶνται εἰς τοὺς μεταγενεστέρους συγγραφεῖς, αἱ μὲν ἐντελῶς, αἱ δὲ ὀτελῶς διατεταγμέναι. Ἐδῶ ἀνήκουσι α') τὰ συγγράμματα τῶν φιλοσόφων, ὅπου κρίνεται τοὺς προγενεστέρους αὐτῶν φιλοσόφους, καθὼς εἶναι τὰ Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Κικέρωνος, Σενέκα, Πλουτάρχου, Σέξου ἐμπειρικοῦ, Σιμπλικίου * β') αἱ συλλογαὶ Διογένους τοῦ Λαερτίου, ἢ τῆς φιλοσοφίας ἰσορία περιπερομένη εἰς ὄνομα Γαληνοῦ καὶ Ὀριγένους, ἢ συλλογὴ τοῦ Ψευδοπλουτάρχου, καὶ ἢ τοῦ Στοβαίου * γ') τὰ συγγράμματα Ἑλλήνων τινῶν καὶ Λατίνων συγγραφέων, οἷον Ἀθηναίου, Μακροβίου, Γελίου, Σουῖδα * δ') τὰ συγγράμματα τῶν ἱερῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας. Κλήμεντος Ἀλεξανδρείως, Ὀριγένους, Ἐυσεβίου, Λακταντίου, Δουγουσίνου, Φωτίου.

ΠΡΩΤΟΝ ΤΜΗΜΑ.

Πρώτη Περίοδος τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας.

Ἀπὸ Θάλητος ἕως Σωκράτους.

Μενομερῆς, καὶ ἀσυνάρτητος θεωρία.

§. 86.

Τὸ πνεῦμα τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον δι' ἀτελῶν δοκιμίων εἰς τὴν Ἰωνίαν, ὅπῃ εὐτύχουν οἱ Ἑλληνικοὶ οὗτοι αἰγιαλοὶ· μετέβη ἐντεῦθεν εἰς ἑλληνικὰς τινὰς γειτονεύουσας ἀποικίας καὶ εἰς τὴν μεγάλην Ἑλλάδα.

Ὅταν δὲ ὑπέπεσεν ἡ Ἀσία εἰς τοὺς Πέρσας, καὶ πολιτικαὶ
ταραχαὶ ἐκυρίευσαν τὴν μεγάλην Ἑλλάδα, κυνηγηθεῖσα
ἐκείθεν ἡ φιλοσοφία εὗρηκε ζερεῶν καθέδραν εἰς τὰς Ἀθήνας,
ὅθεν ἐξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἢ τῶν ἐπιστημῶν καλ-
λιέργεια.

§. 87. Ἦρχθησεν ἀπὸ τὸ περι γενέσεως καὶ τῶν σοι-
χείων τοῦ κόσμου ζήτημα, καὶ ἐπροσπάθησε νὰ τὸ ἐπιλύσῃ
πρῶτον διὰ τῆς ἐμπειρίας, καὶ τῆς εἰς τὴν ὕλην ἐπιστάσις
(Ἰωνικῶς), καὶ διὰ τοῦ εἶδους τῆς ἐποπτείας (Πυθαγορι-
κῶς), ἔπειτα διὰ τῆς ἀντιθέσεως τῆς ἐμπειρίας καὶ τοῦ Λό-
γου (Ἐλεατικῶς), τελευταῖον διὰ τῆς τῶν δύο τούτων ἐ-
νώσεως (Ἀτομολογικῶς), καὶ ἐκατήντησεν ἐσχάτως εἰς σο-
φιστικὴν τινα, ἣτις ἐφοδέρριζε τὸν ἀραρισμὸν καὶ τῆς θρη-
σκευτικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς πληροφορίας.

§. 88. Ἡ ἔρευνα προέβαινε ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ τὰ
ἐκ τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τὰ ἐκ τοῦ ὑποκειμέ-
νου κατὰ προαγομένην πρόοδον, ὡς πράσκησις τοῦ κυρίως
ἐπιστημονικοῦ φιλοσοφήματος. Οἱ φιλόσοφοι ἦσαν κατ' ἀρ-
χας ἰδιαίτεροι χωρὶς σχολεῖα, εἰ μὴ ἐξαιρεθῆ μόνον ὁ Πυθα-
γόρας· οἱ σοχασμοὶ τῶν ἐκοινολογοῦντο πρῶτον ἀπὸ σώμα-
τος, ἔπειτα γεγραμμένοι, ἀφ' οὗ κατ' ὀλίγον ἐγυμνώθησαν
ἐπὶ τὴν ποιητικὴν περιβολήν.

Α'. Θεωρία τῶν Ἰώνων.

§. 89.

Θ Α Λ Η Σ.

Θαλῆς ὁ ἐκ Μιλήτου (600 ἔτη π. χ.), ἐμπροκινωτάτης
πόλεως τῆς Ἰωνίας, παιδευθεὶς εἰς τὰς περιηγήσεις, καὶ ἀ-

ποκτήσας μαθηματικὰς τινὰς γνώσεις, ἤρχησε πρῶτος νὰ ἐξετάζη περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου μὲ λίγους ἐμπειρικοὺς δι' ἄλλειψιν λογικῶν. Κατὰ τινὰς μονομερεῖς παρατηρήσεις ὑπέλαβε τὸ ὕδωρ ὡς πρῶτον στοιχεῖον, ἐκ τοῦ ὁποῦ συνεστάθησαν τὰ πάντα (Ἀριστοτ. Μεταφυσ. 1. 3). τὴν δὲ ψυχὴν, κινήτικὴν ἀρχήν. Τὰ πάντα γέμνουσιν ἀπὸ Θεοῦς (Ἀριστοτ. Περί ψυχ. 1, 2, 5). Ἐἴνε ἀδεύαιον κατὰ τινὰς λόγους ἐθεώρει ὁ Θαλῆς τοὺς Θεοὺς καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὸ ὕδωρ.

§. 90.

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ καὶ ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ.

Ἀναξίμανδρος καὶ αὐτὸς ἐκ Μιλήτου (περὶ τὸ 600), φίλος τοῦ Θαλήτος, ἐπεχείρησε τὴν ἐξέτασιν ἐκείνην, ὅχι ἀναλογικῶς, ἀλλὰ κατὰ τινὰ φιλοσοφικὸν κανόνα. Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ ἄπειρον καὶ ἀθάνατον, τὸ ὁποῖον περιέχει τὰ πάντα ἐν ἑαυτῷ, καὶ τὸ ὁποῖον ὠνόμαζεν ἐκεῖνος τὸ Θεῖον, χωρὶς νὰ τὸ προσδιορίσῃ πλησιέστερα εἰμὲν σχετικῶς, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ δύναται νὰ ἔχωσι τὸν λόγον των ὅλαι αἰ ἀκατάπαυστοι μεταβολαί. Πᾶν τὸ ἐν τῷ ἄπειροστίῳ περιεχόμενον εἶναι μετατρέπτον, ἀλλὰ θεῖον (Ἀριστοτ. Φυσ. Α, 4. Γ, 4, 7). Τὰ αὐτὰ ἐσοχάζετο καὶ ὁ Σύγχρονός του Φερεκύδης ὁ Σύριος· ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Χρόνος καὶ ἡ Γῆ εἶναι αἰώνια καὶ ἄτρεπτα. Πρῶτος αὐτὸς ἐνόησε σκιωδῶς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς (Ἀριστοτ. Μεταφυσ. ΙΔ, καὶ Διογένη. Λαέρτ. Α', 119). Οἱ δύο οὗτοι εἶναι οἱ πρῶτοι φιλοσοφικοὶ συγγραφεῖς.

§. 91.

ΑΝΑΞΙΜΕΝΗΣ.

Ἀναξίμενης ὁ Μιλήσιος (περὶ τὸ 640) ἠκολούθησε τὰ ἔργα τοῦ φίλου του Ἀναξίμανδρου, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἀπροσδιορίσως ἀπείρου ἐξέλαβε περὶ τῆς τῶν πραγμάτων γενέσεως καὶ τῆς τῶν ψυχῶν οὐσίας ὡς πρῶτον καὶ ἀπείρου τὸν αἶρα (Ἀριστοτ. Μεταφυσ. Α', 3. Σμπλέκιος εἰς Φυσικ. Ἀριστοτ.). Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνεκαινίσθη μὲ τελειότεραν μορφήν ὑπὸ Διογένηος τοῦ Ἀπολλωνιάτου ἡ δόξα αὕτη εἰς τὴν ὁποίαν δεικνύεται ἕκτασις θεωρίας, καὶ τελειότερα μόρφωσις τῆς διανοητικῆς δυνάμεως.

§. 92.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ.

Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος (περὶ τὸ 500), ἀνὴρ ἐπίσημος διὰ τὸν χαρακτήρα του, διὰ τὸ ἐρευνητικὸν πνεῦμα του, καὶ διὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ συστήματός του. Ἦτο κράσεως μελαγχολικῆς, δυσαρεστημένος εἰς τὴν δημοκρατίαν τῆς πατρίδος του, καὶ εἰς ψόγον ἐπιρόσπης. Γνωρίσας τὰ ἀντιπερόμενα συστήματα τῶν ἀρχηγέρων του, ἔπεισεν εἰς ἄκριτον περὶ τῶν πραγμάτων ἀμφισβόλιαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠλευθερώθη ὕστερα. Τοὺς σοχασμοὺς του ἐξέθεσεν εἰς σκοτεινὸν λόγου χαρακτήρα, ὅστις εἰς τοὺς ἐφεξῆς χρόνους τοῦ ἐπροξένησε τὴν ἐπιωνομίαν σκοτεινός. Καὶ αὐτὸς ἐζήτησε πρῶτον τι σοιχεῖον, καθὼς οἱ Ἴωνας, ἀλλ' αἰτίαι ἄλλαι (ἴσως διὰ τὴν καταπαλαίση τοὺς Ἑλεάτας) τὸν ἐκίνησαν νὰ ὑποθέσῃ τοιοῦτο τὸ πῦρ, ὡς ἰσχυρύτερον καὶ λεπτομερέστερον παρ' ἑἴς τὰ σοιχεῖα. Τὸ πῦρ εἶναι κατ' αὐτὸν ἡ ὑποκειμένη φύσις καὶ οὐσία ὅλων τῶν πραγμάτων,

καὶ ἡ τὰ πάντα διήκουσα δύναμις, ἣτις ἐνταυτῷ εἶναι καὶ ἀρχὴ τοῦ διανοεῖσθαι. Ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἔργον οὔτ' ἀνθρώπων οὔτε Θεῶν, ἀλλ' εἶναι πῦρ ζῶν, κατὰ τινας κανόνας ἐξ ἑαυτοῦ ἀναπτύσσον καὶ σβεννύμενον (Ἄριστοτ. Μεταφυσ. Α', κ, 3, 7. Σιμπλίκιος εἰς Φυσικ. Ἄριστοτ. Κλήμης Ἀλεξανδ. Στρωμ. Α'. Ε'). Ἐντεῦθεν φαίνεται, ὅτι συνήγαγε α') τὸ τρεπτόν ἢ τὴν ῥοήν τῶν πραγμάτων ὅλων (Πλάτ. Κρατυλ. σελ. 267), εἰς τὸ ὅποιον τοῦτο ἐνδύσεται ἡ ζωὴ (Πλούταρχ. Ἀρέσκοντ. Φιλοσ. Α', 23. Περὶ τοῦ Εἰ ἐν Δελφοῖς σελ. 227. 239.). β') τὴν πάντων τῶν πραγμάτων ἐκ τοῦ πυρός γενέσιν, καὶ τὴν τούτων εἰς τὸ πῦρ διάλυσιν· ὁ πρὸς τὰ κάτω δρόμος τοῦ εἶναι καύσις τοῦ κόσμου· ὁ δὲ πρὸς τὰ ἄνω ἀναθυμιάσις (Ἄριστοτ. Περὶ Οὐρανοῦ Α', 10. Γ', 1. Πλούταρχ. Περὶ τοῦ Εἰ ἐν Δελ. Διογεν. Λαερτ. Θ', 8)· γ') ὅλας αἱ μεταβολαὶ συμβαίνουσι δι' ἔχθραν καὶ φιλίαν (ἤγουν ἀντίθεσιν) κατὰ εὐρόους καὶ ἀμεταβλήτους κανόνας, ἤγουν τὴν εἰμαρμένην (Διογεν. Λαερτ. Θ', 7. 8. 9. Σιμπλίκιος εἰς Φυσικ. Πλάτ. Συμπροσ. κ'. 12). δ') Ἡ πρώτη δύναμις εἶναι καὶ ἀρχὴ τῆς νοήσεως· ὅλος ὁ κόσμος εἶναι γεμάτος ἀπὸ ψυχᾶς, ἐκ τῶν ὁποίων καλῆτεραι εἶναι αἱ ξηραὶ. Καὶ τὸ μὲν καθολικὸν καὶ ἀληθινὸν ἐννοοῦσιν αἱ ψυχαὶ συναπτόμεναι μὲ τὸν θεῖον λόγον, τὸ δὲ τρεπτόν καὶ ἀτομικόν, διὰ τῶν αἰσθήσεων (Ἄριστοτ. Περὶ ψυχ. Α', 3. Σέξτος Ἐμπεϊρ. πρὸς Μαθηματ. Ζ'. 126. καὶ ἐφεξῆς). "Οὕτως δ' Ἡράκλειτος συνέδραπτε καὶ πρὸς ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων πλειοτέρας ἀκόμη διὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἀξιολόγου καὶ νέας ιδέας εἰς τὸ σύσημάτου, τὸ ὅποιον ἡμεῖς μὲν γνωρίζομεν ἀτελέστατα· Πλάτων δὲ καὶ οἱ Στωϊκοὶ καὶ

ὁ Αἰνησίδημος ἐπορίζοντο ἐξ αὐτοῦ πλουσιωτάτας συνει-
πείας.

§. 93.

Ε Μ Π Ε Δ Ο Κ Λ Η Σ.

Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος (περὶ τὸ 460) ὑπῆρξεν ἐπίσημος διὰ τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως, καὶ διὰ τὴν ἰατρικὴν, καὶ διὰ τὸ ποιητικοφιλοσοφικὸν πνεῦμα του. Τὸ σύστημα του εἶναι ὀναμεμιγμένον μὲ συστατικὰ μέρη πολλῶν ἄλλων· ἔχει μεγίστην μὲ τὸ τοῦ Ἡρακλείτου συγγένειαν· διαφέρει ὅμως ἀπ' αὐτοῦ κυρίως· α') κατὰ τὸν προδιωρισμένον ἀριθμὸν τῶν τεσσάρων στοιχείων, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἀπλά· (κατὰ τοῦτο συμφωνεῖ μὲ τὸν Ἀναξαγόραν) καὶ ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πῦρ, ὡς ἐνεργοῦν, κάμνει τὰ περισσότερα ἀποτελέσματα (Ἀριστοτελ. Μεταφυσ. Α'. 4. Περὶ γενέσε. καὶ φθορ. Α'. 1. 8. Β', 6.)· β') ὅτι παρρηκτὸς τῆς ἐχθρας καὶ φιλίας δέχεται ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὡς ἐξηγητικὸν στοιχείου τὴν Τύχην (Ἀριστοτ. Φυσ. Β', 4. Περὶ μορίων ζώων Α'. 1. Β', 8.). Κατὰ δὲ τ' ἄλλα θεωρεῖ ὅλην τὴν ὑλικὴν φύσιν (τὸν σφαῖρον, ἢ τὸ Χάος) ὡς θεῖον. Ἐποθέτει τὴν φιλίαν ὡς τὸ ἐνωτικὸν στοιχεῖον, καὶ παντὸς ἀγαθοῦ πηγὴν· τὸ ἐναντίον δὲ, τὴν ἐχθραν· Ἐυρίσκει εἰς τὸν ὑπὸ Σελήνην κόσμον πολλὰ κακὰ καὶ ἀτελεῖ (Ἀριστοτ. Μεταφυσ. Α', 4. Γ, 4. Πλούταρχ. ἐν τῷ Πότερα τῶν ζώων φρονιμώτε-
ρα.). Φαίνεται προσέτι, ὅτι τὸν λόγον τῆς ζωῆς ζητεῖ εἰς τὸ πῦρ. Ἡ ψυχὴ εἶναι σύγκριμα τῶν τεσσάρων στοιχείων, καὶ ἡ γνῶσις προέρχεται ἀπὸ ἰσότητα τοῦ ἀντικειμένου καὶ τοῦ ὑποκειμένου (Ἀριστοτ. Περὶ Ψυχ. Α', 2. Σέξτος Ἐμπ. Πρὸς τοὺς Μαθημ. Α', 303. Ζ'. 121. Πλούταρχ. Ἀρσεν.

φιλοσ. Δ', 5. Ε', 25.). Δέχεται προσέτι ὁ Ἐμπεδοκλῆς τοὺς δαίμονας καὶ τὴν μετεμψύχωσιν.

Β'. Θεωρίαι τῶν Πυθαγορείων.

§. 94.

Ἐλλείψεις γνησίων συγγραμμάτων, καὶ πλῆθος ἀφανισθεισῶν, καὶ ἄλλων νεωτέρων χωρὶς κρίσιν προσθεισῶν εἰδήσεων, τὸ μυσηριῶδες σκότος, τὸ ὁποῖον εἶναι περιεχυμένον εἰς τὸ πρόσωπον, εἰς τὸν χαρακτήρα, καὶ εἰς τὸν σκοπόν τοῦ Πυθαγόρου καὶ τῆς ἐταιρίας του, ἡ δυσκολία τοῦ νὰ διακρίνη τις τὰ ἴδια τοῦ Πυθαγόρα ἀπὸ τὰ τῶν μαθητῶν του μὲ ἀσφάλειαν, ἡ μετὰ ταῦτα ἀναγέννησις κατὰ τινὰς τροπολογίας τῆς Πυθαγορικῆς σχολῆς. — ὅλα ταῦτα εἶναι αἱ ἰδιαίτεροι δυσκολίαι, αἱ ὁποῖαι ἀπαντῶνται εἰς τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἱστορίας, καὶ ἀναδεικνύουσιν ἀναγκαίως τὴν προσοχὴν καὶ τὴν κριτικὴν ἐπισήμην.

§. 95. Ὁ Πυθαγόρας ἐγεννήθη εἰς τὴν Σάμον (περὶ τὸ 484)· ἐπαιδεύθη περιηγηθεὶς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἴσως δὲ διδάχθεις τινὰ καὶ ὑπὸ Θαλήτος καὶ Φερεκίδου. Μετὰ τινὰ ματαίαν ἐν Σάμῳ δοκιμὴν, μετέδω εἰς Κρότωνα τῆς Ἰταλίας καὶ ἐθεμελίωσεν ἐκεῖ φιλοσοφικὴν τινὰ σχολὴν καὶ ἐταιρίαν, ἣτις ἀπέδλεπεν εἰς διανοητικὴν τινὰ καὶ θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν τελειοποίησιν, καὶ εἶχε προσέτι καὶ τινὰ μουσικὸν πολιτικὸν σκοπόν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔφερε καὶ τῆς σχολῆς τὴν πτώσιν καὶ τοῦ διδασκάλου τὸν θάνατον (περὶ τὸ 504). Εἰς ἡμᾶς μὲν ὁ Πυθαγόρας φαίνεται ἐν γένει ἀνὴρ σπάνιος διὰ τὸ πνεῦμα του, διὰ τὰς ἐφευρέσεις του, διὰ τοὺς σκοπούς του, καὶ διὰ τῆς